

правової системи захисту прав акціонерів. Законопроект, що недавно підготовлений фахівцями фондового ринку, визначає інсайдерську інформацію як будь-які нерозкриті дані, що відносяться до цінних паперів і операцій з ними, а також емітенгу цих цінних паперів і здійснюваної ним діяльності, розкриття якої може вплинути на ринкову ціну зазначених цінних паперів. Вирішення перелічених проблем повинно сприяти досягненню цілей забезпечення загальної ринкової рівноваги, надійного захисту прав і законних інтересів інвесторів, страхування підприємницьких ризиків, розвитку процесів інтеграції регіонів держави на основі формування єдиного цивілізованого фондового ринку. Ці й інші міри в комплексі допоможуть підвищити ефективність фондового ринку цінних паперів, його конкурентоздатність серед інших фондових ринків світу його допомогою державних важелів та стимулів стійке економічне зростання країни.

УДК 336.11

Кириленко Ольга Павлівна, д.е.н., професор,
кафедра фінансів
Тернопільський національний економічний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

Ключові слова : державні фінанси, відкритість та прозорість влади, бюджетна прозорість.

Демократичне суспільство передбачає визнання народу як джерела влади і будується на таких засадничих принципах, як рівноправність усіх громадян, наділення їх соціальними, політичними, національними та іншими правами та свободами, участь в управлінні державою. Дані права повинні бути закріплені у Конституції та законах, що забезпечує їх безумовне додержання. Однією з найважливіших ознак демократичного суспільства є прозорість державної влади та її відкритість для суспільства і громадян, підзвітність та підконтрольність діяльності, які у такому поєднанні на всіх рівнях влади дають можливість досягати високої ефективності функціонування державного апарату, а також органів місцевого самоврядування.

Основу економічного благополуччя країни й народу становлять державні фінанси [1, с. 6], які виступають фінансовим підґрунтям функціонування держави, виконання притаманних їй завдань і, в кінцевому підсумку, забезпечення належного рівня життя населення. На сучасному етапі розвитку України саме у сфері державних фінансів нагромадилося багато проблем, зумовлених складностями перехідного періоду від командної економіки до ринкового господарювання, не сформованістю демократичних інститутів і громадянського суспільства, впливом загальносвітових тенденцій розвитку, зокрема фінансової кризи.

Саме за таких складних умов особливого значення набувають питання модернізації системи державних фінансів, в тому числі в напрямку забезпечення їхньої прозорості, передачі все більшої частини повноважень на місцевий рівень з метою покращення якості послуг, які надаються громадянам органами державної влади та місцевого самоврядування.

Як підтверджує досвід демократичних країн, бюджетна прозорість дає можливість використовувати кошти бюджету відповідно до цілей та пріоритетів суспільного розвитку, досягати більшої ефективності використання бюджетних коштів; забезпечити відповідальність за цільове та раціональне використання коштів. Ми повністю підтримуємо висновки експертів Інституту відкритого суспільства щодо виняткової ро-

реформ у сфері бюджетної прозорості, які сприяють розвитку демократії, відкривають шляхи до джерел інформації, застосування спеціальних методів планування та розподілу, до бюджетування, орієнтованого на результат [2, с. 4].

17 жовтня 2007 року розпорядженням Кабінету Міністрів України була затверджена Стратегія модернізації системи управління державними фінансами для забезпечення стабільності національної бюджетної системи, загальної фінансової безпеки та стійкого економічного зростання країни. До основних принципів модернізації управління державними фінансами відповідно до рекомендацій Комісії Європейських співтовариств віднесено, поряд із високим рівнем організації роботи державних інституцій, ефективністю управлінських рішень, також - відкритість і прозорість діяльності суб'єктів сектору державного управління.

В Стратегії останній принцип пояснюється як доступність для суспільства і засобів масової інформації процедур розгляду та ухвалення рішень щодо використання державних фінансів, обов'язкове оприлюднення виявлених у процесі контролю фактів їх незаконного, нецільового та неефективного використання, підзвітність та відповідальність органів державного управління за прийняття та невиконання управлінських рішень. На наш погляд, в такій редакції принцип відкритості та прозорості охарактеризований занадто поверхнево і спрощено, що утруднює його практичну реалізацію. В зв'язку з цим заслуговують на увагу та застосування розроблені західною наукою підходи до ефективного управління державними фінансами, схвалені авторитетними міжнародними організаціями, а також кращий досвід ринкових та пострадянських країн щодо забезпечення прозорості та гласності центральної ланки державних фінансів – бюджетної системи.

Так, у 2007 р. фахівцями Міжнародного валютного фонду були розроблені правила бюджетної прозорості, що набули характеру міжнародних стандартів, відповідно до яких країни, які застосовують у своїй бюджетній практиці принцип прозорості, повинні надавати наступні документи: 1) бюджетну резолюцію, 2) проект бюджету, 3) щомісячні та щоквартальні звіти по бюджету, 4) піврічний перегляд бюджету, 5) річний звіт виконання бюджету і 6) аудиторський висновок [2, с. 8].

З перелічених шести документів в Україні в даний час оприлюднюються в офіційних урядових та парламентських виданнях проекти державного бюджету, бюджетні резолюції і останніх де-кілька років – не уніфіковані за обсягом і змістом звіти про виконання державного бюджету. Проте ні урядові, ні парламентські газети, журнали і збірники не можна віднести до широко доступних засобів масової інформації; більшість з них не розповсюджується через роздрібний продаж, тобто можна вважати, що такі видання є недоступними для більшості громадян країни. Що стосується місячних, квартальних звітів по бюджету, то окремі укрупнені їх показники можна також знайти лише в офіційних виданнях. Зазвичай така інформація не є вичерпною, крім того, акцент головним чином робиться на позитивних досягненнях, а не на невирішених проблемах з визначенням конкретних відповідальних за це осіб. Отже можна вважати, що у справі запровадження бюджетної прозорості в нашій країні зроблено лише перші кроки, не зважаючи на декларативне закріплення даного принципу у Бюджетних кодексах в редакції 2001 та 2010 років.

Слід позитивно відзначити цілеспрямоване та послідовне втілення фінансової (податково-бюджетної) прозорості в Російській Федерації, де даний принцип визнано найважливішим у процесі ефективного та відповідального управління суспільними фінансами. Реалізацію цього принципу передбачається досягти шляхом:

- загальної доступності інформації про стан і тенденції розвитку суспільних фінансів;
- відкритості діяльності органів влади щодо розробки, розгляду, затвердження та виконання бюджетів;
- наявності та додержання формалізованих вимог щодо ведення бюджетного обліку,

складання та надання бюджетної звітності;

- розгляду та затвердження законодавчими органами основних показників бюджетної звітності;

- формування та надання бюджетної звітності у відповідності до загальних принципів, необхідних та достатніх для проведення міжнародних порівнянь [3, с. 3].

Завдання щодо підвищення прозорості та підзвітності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, в тому числі за рахунок запровадження вимог до публічності показників їхньої діяльності поставлено у Програмі Уряду РФ щодо підвищення ефективності бюджетних видатків на період до 2012 року.

Для України актуальними на сьогодні є питання більш чіткої регламентації у бюджетному законодавстві елементів прозорості та відкритості; забезпечення безумовного виконання передбачених статтею 28 Бюджетного кодексу вимог відносно доступності інформації про бюджет; здійснення дієвого та всеохоплюючого контролю за допущених порушення у цій сфері, застосування відповідних заходів впливу.

Список використаних джерел

1. Бланкарт Шарль. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки / Пер. з нім. С. І. Терещенко та О. О. Терещенка; Передмова та наук. редагування В. М. Федосова. – К.: Либідь, 2000. – 654 с.
2. Куда илдут наши деньги? Бюджетная прозрачность и повестка дня открытого общества / Государственное управление в переходных экономиках. Журнал программы I.GI. – Лето 2006. – 48 с.
3. Принципы эффективного и ответственного управления общественными финансами: Аналитические материалы к документу, представленному Министерством финансов Российской Федерации к встрече министров финансов «Группы восьми». – М., 58 с.